

Relectura de l'estrena de Palahniuk

Fills mitjans d'un déu

El novel·lista nord-americà Chuck Palahniuk va debutar en el món de la narrativa el 1996 amb una obra violenta, 'Club de lluita', que anys després va ser duta al cinema amb més èxit de crítica que de públic • Xavier Cortadellas

De jove, Chuck Palahniuk va treballar com a voluntari en un asil de malalts terminals. Segons com es miri, però, de malalts terminals en som tots perquè, tal com llegeixo en un dels últims capítols de *Club de lluita*, la seva primera novel·la, "en una línia de temps prou prolongada, l'índex de supervivència de tothom cau al zero".

Club de lluita (Empúries) és un dels dos llibres de Palahniuk que podem trobar en català. L'altre és *Cançó de bressol* (Columna). Fa uns anys, aquella primera novel·la de Palahniuk no va durar gaire a les llibreries dels Estats Units. Després, va arribar a Hollywood, David Fincher va interessar-s'hi, en va fer una pel·lícula, i la pel·lícula va tenir bones crítiques, però va ser un fracàs econòmic. Poc més tard, va sortir en devedé i el devedé va ser un èxit. Per a uns, un devedé de culte, per a uns altres, un devedé excessiu, amb una violència gairebé feixista, a l'estil del que es va dir també al seu moment de *La taronja mecànica*.

Palahniuk escriu a un ritme cinematogràfic, fa servir frases curtes, frases que, en més d'un cas, va repetint –"cançonetes", en diu–. Té un llenguatge volgutament limitat, directe i dur, gairebé televisiu. L'estructura dels seus capítols m'ha recordat de lluny el que va escriure Naipaul sobre narrativa a *Una vida malaguanyada* i que exemplificava amb *Els assassins*, un conte de Hemingway: "La vida no té ni un començament definit ni un final lògic. La vida sempre continua. S'hauria de començar pel mig i acabar pel mig, i explicar-ho tot en aquest lapse". Doncs bé: Palahniuk comença sempre pel mig, capítol a capítol. En alguns casos, no en té prou amb un de sol i ho fa en dos. *Club de lluita*, però, és una novel·la: no pot mantenir la tensió d'un conte. Les novel·les, d'altra banda, bé han d'avançar. És per això que ell no acaba al mig, que, a cada final de capítol –quan s'escau a cada final de dos capítols– ens aclareix la situació del principi. Potser en alguns casos no calia, si més no en els més obvis. També

Chuck Palahniuk es va estrenar amb 'Club de lluita'. SP

*Palahniuk no vol
lectors innocents.
En té prou que
siguin una mica
ingenus*

a la trama de la novel·la passa bastant el mateix: al final aclarim la situació del principi. Tot rodó, doncs, si no fos per un capítol extra en què el lector innocent pot pensar que el narrador protagonista és al cel.

Però no sembla que Palahniuk vulgui lectors innocents. En té prou que siguin una mica ingenus. Els seus personatges –Marla, aquell narrador sense nom i Tyler Durden–, els cops d'efecte d'algunes de les situacions en què es troben –el grup de suport per al càncer dels testicles o el dels paràsits cerebrals, el contacte físic terapèutic amb el gran Bob, la mort de Chloe– i algunes de les

frases que es diuen –"De fet no es tracta tant de crear una família com de concedir una franquícia"– tenen la mateixa ràbia, el mateix humor negre, la mateixa mala llet còsmica amb què va enlluernar-nos el millor Céline.

Hi ha un moment, però, en què Palahniuk –que sempre ha dit d'ell mateix que era un romàntic i no un nihilista– gira en rodó i s'esforça a donar un sentit a la rebel·lió situacionista, a l'estil de les accions que trobàvem en el *Libro de Manuel*, de Cortázar, dels treballadors de col blanc, "fills mitjans de Déu... sense un lloc especial en la història ni cap atenció especial", que són els seus personatges. Llavors, aquells clubs de lluita que havien anat ocupant el lloc dels grups de suport, passen a ser comitès del projecte Pandemònim, i les accions situacionistes són substituïdes per actes terroristes. Tot plegat, efectiu i suggeridor, possiblement *déjà-vu* si és té un cert pòsit cultural, embellit, però amb un aire nou. Una amanda de gust fort feta amb verdures d'aquesta època.

Llibres recuperats

Oriol Izquierdo

Educació i llibertat

Al capdamunt de la portada, el títol general del volum, en caixa baixa i itàliques: *la llibertat en l'educació*. Al peu, en gris i en caixa alta, el nom de la col·lecció: *Critèrión*. Enmig, en ocre, una il·lustració: una enorme gàbia de tres cossos, d'aquelles on imaginaríeu un lloro o un papagai. És una bona imatge per iniciar un debat sobre l'educació, sens dubte. A la contracoberta, gairebé un manifest, que és vigent si es llegeix íntegrament: "Reclamem la llibertat de cada u per a ésser educat en la llengua en què pensa, sent i expressa les seves idees i sentiments. Demanem un profund respecte a la cultura de cada poble i al seu mitjà de mani-

festar-se i desenrotllar-se, és a dir, la llengua". Els conceptes de *respecte* i de *llibertat* reapareixen amb força al pròleg, que signa A.M. i que, contra el que podria semblar, encara ens increpa avui: "No s'educa la persona sense educar la llibertat, i no s'educa la llibertat

Marta Mata, al mig. ARXIU

sense fer-la exercitar". Aquest volum, el trenta-dosè de la col·lecció amb peu editorial dels Caputxins de Sarrià, recull tres conferències de Franciscàlia i els col·loquis que les van seguir. També, a la segona meitat, *Remor d'actualitat*, un repàs de fets recents a cura de Josep M. Piñol i de documentació sobre la Caputxinada aleshores recent, i la secció de ressenyes *Parer de llibres*, amb vint pàgines de bibliografia catalana recent, entre les quals hi ha inserits alguns anuncis (el de Frigo i el de Floïd, d'antologia).

Marta Mata parla de *La llibertat religiosa en l'educació dels infants*, Octavi Fullat de *La llibertat religiosa en l'ensenyament escolar*, i Oriol Ca-

Tots els participants debaten amb rigor i amb il·lusió sobre l'aventura d'educar

sassas de *L'educació de la llibertat: transcendència i camins*. En els col·loquis no falten, entre d'altres, les veus del pare Basili de Rubí i del pare Llimona. Tots debaten amb rigor i amb il·lusió sobre l'aventura d'educar.

Això era fa exactament quaranta anys i, per bé que ha plogut molt des d'aleshores i que aquell llenguatge, sempre sotmès a llicència eclesiàstica, és en part obsolet, l'aventura torna a ser de risc i perillosa com mai. La memòria de Marta Mata mereix que no hi renunciem.

La llibertat en l'educació
Marta Mata, Octavi Fullat
i Oriol Casassas

Editorial Franciscana. Barcelona, 1966